

SIPKA LÁSZLÓ

A temetőkről, mint sajátos képzőművészeti gyűjteményekről

A szerző a temető funkcióit a következőkben látja: az egyéni, családi kegyelet helye; valamilyen szűkebb közösség, például szakmai szervezet, emlékező helye; egy nagyobb közösség, például egy falu, vagy akár egy nemzet, kegyeleti helye, a nemzeti emlékezet, a történelem része; mindezek mellett a képzőművészeti és az adott témakörhöz kapcsolódó építészeti alkotások kiemelkedően fontos gyűjtőhelye (a nagyobb temetők múzeumoknak is tekinthetők – és ennek megfelelő gondoskodást igényelnének).

A temetők :

- az egyéni, családi kegyelet helyei,
- valamilyen szűkebb közösség, például szakmai szervezet emlékező helye,
- egy nagyobb közösség, például egy falu, vagy akár egy nemzet, kegyeleti helye, a nemzeti emlékezet, a történelem része,
- mindezek mellett a képzőművészeti és az adott témakörhöz kapcsolódó építészeti alkotások kiemelkedően fontos gyűjtőhelye (a nagyobb temetők múzeumoknak is tekinthetők – és ennek megfelelő gondoskodást igényelnének).

Mindezzel csak jelezni szerettem volna, hogy több szempontból tekinthetünk egy adott területre, esetünkben a temetőkre.

Miért jelentkeztem előadásra? A közelmúlt két eseménye készített megszólalásra – korábban nem volt ilyen szándékom.

AZ ELSŐ

Néhány hete valamelyik TV-csatorna hírt adott egy debreceni kezdeményezésről. Civil szerveződés alakult azért, hogy a szegény, akár hajléktalan embereket is emberhez méltóan, *búcsúztatva* temessék el. Minden embernek van emberi méltósága (akkor is, ha ez életén, életmódján – bármi okból – esetleg nem is tükröződik) és ezt a méltóságot – ha már életében képtelenek voltunk „előcsalogatni”, érvényre juttatni – legalább a holtában nyilvánítsuk ki, adjuk meg neki a tiszteletet! Bármilyen furcsán hangzik is: elsősorban talán saját magunk érdekében. Hogy ne hagyjunk magunkból érzéketlen robotot faragni, hogy ne hagyjuk hozzászoktatni magunkat ahhoz, hogy természetesnek tekintsünk természetellenes, elfogadhatatlan, embertelen dolgokat!

A MÁSODIK

Szíves figyelmükbe ajánlom GERLE JÁNOS Ybl-díjas építész, „*Idegen kultúra születik*” című, megdöbbentő, felrázó írását, amelyet a Népszabadság 2012. szeptember 14-i számában olvashatnak. Előzménye, hogy pár héttel korábban matricák jelentek meg – tömegesen – a Kerepesi temetőben lévő régi sírokon, jelezve, hogy lejártak, és ha nem hosszabbítják meg, akkor a sírhelyet felszámolják. Így szakmai és nemzeti múltunk meghatározó fontosságú személyiségeinek sírjára, kiváló művészek alkotta síremlékekre kerültek ilyen vérlázító,

pökhendi felhívások. Nékem eszembe jutott, hogy pár évtizede, a temetkezési vállalat akkori igazgatója, Ladányi Jenő kijelentette – utalva a *védettség* jogi, szervezeti és egyéb kérdéseinek megoldatlanságára -, hogy ő az Arany Jánost is kitehetné, mert lejárt a 25 év. Engem akkor felháborított, kiborított a dolog és reméltem, hogy valaki illetékességből tiltakozni fog, és elkezdik pótolni a mulasztásokat, de semmi sem történt.

Most legalább TARLÓS ISTVÁN észnél volt, felfüggesztette állásából a temető igazgatót és levakartatta a matricákat. De ez tüneti kezelés. A történet jelzi, hogy *az elmúlt évtizedekben a védelem jogi helyzetében semmi érdemleges javulás sem történt. Sőt...*

Bocsássanak meg érte, de ki kell jelentenem, hogy *ezért ennek az ankétnak minden közreműködő szakmai szervezetét is súlyos felelősség terheli!* Évtizedek nem voltak elegendők arra, hogy egyértelműen kinyilvánítsák: szakmai múltjuk mely személyiségeinek a sírját akarják védettség alá helyezni. Mit gondoltak? Kik fogják ezt helyettük megtenni?

Amint ezt egy korábbi ilyen ankéton már elmondtam, annak idején, az 1980-as évek közepén, a Budapesti Városszépítő Egyesület Nemzeti Panteon csoportjában, Gerle Jánossal és másokkal együttműködve, először a négy legfontosabb budapesti temető régóta hiányzó térképét akartuk létrehozni és kiadatni. Ez meg is történt. A további tervek – más temetői kiadványok (a főváros, az ország többi része, a Kárpát-medence és a világ jeles magyar sírjairól – vagyis az igazi Nemzeti Panteonról), valamint a szükséges intézkedések meghozatala – már csak részben vagy sehogyan sem valósultak meg (tudomásom és a gyakorlat bizonyossága szerint).

Befejezésül azt is el kell mondanom önöknek, hogy természetesen kértük és meg is kaptuk ANTALL JÓZSEF, későbbi miniszterelnökünk és munkatársai segítségét, akik ennek a Nemzeti Panteon témának másfél évtizeddel előttünk a kezdeményezői voltak. Most, ennek a szomorú Kerepesi temetői epizódnak a hatására, megkerestem Antall József néhány akkori levelét. Ebből felolvasom, hogy ő milyen jogi, szervezeti intézkedéseket tartott volna szükségesnek egy Nemzeti Panteon normális működéséhez.

Köszönöm a türelmüket.

A szerző elérhetősége:

e-mail: sipka@t-email.hu